

MAHİR QABİLOĞLUNA MƏKTUB

Əslində bu, məktub deyil, fikir bölüşməkdir

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

Əzizim Mahir Qabıloğlu!

Hal-əhval tutmadan birbaşa səninlə bölüşmək istədiyim fikirlərimi diqqətinə təqdim edirəm. Çox sağ ol ki, yenicə işıq üzü görmüş, bəlkə də oxucularının hamısının hələ xəbərdar olmadığı romanını mətbəə qoxusu canından çəkilmədən mənə bağışladın. Özü də kitabı təqdim edəndə əziyyətə qatlaşıb bir cümlə də olsun aftoqraf da yazmadın. Bunu sözgəlişi deyirəm. Çünki mən aftoqraflı kitabları xüsusi hədiyyələr siyahısında görürəm. İnşallah, bir də belə etməzsən. Təbii ki, mənə növbəti kitablarını bağışlayan da...

Əzizim Mahir! Sənin "İtbaşı" romanının birinci hissəsini oxumağa başlayanda düzünü deyim ki, bir az tərəddüdümlü durumdaydım. Çünki romanın adı mənə yapışmırdı, dilimdə qərribə səslənirdi və hətta bir az ironik görünürdü. Sanki romana adı özün qoymamışdın, kimsə sənə bir lağlağı edirmiş kimi ad təklif edibdi və sən də bununla razılaşmışsın qəlbə dəyməmək üçün. Amma elə buradaca əlavə edirəm ki, romanın 1-ci hissəsini oxuyub bitirəndən sonra ad məsələsində etdiyən yalnızlığı bütün detallarına qədər tuta bildim. Gördüm ki, bu sən öz romanına bir qoruyucu şinel kimi tapdığın addı. Və bu adın içərisində olan obraz da elə həmin o qoruyucu şinelin içərisində tək-cə ətrafındakıları yox, həm də hadisələri yönəldir və göstərir.

Roman boyunca hadisələr elə cərəyan edir ki, oxucu həm iştirakçıya çevrilir, həm də tamaşaçıya. Hətta hərdən mənə elə gəlir ki, kiminsə sakit bir yerdə oturub etdiyi söhbəti dinləyirəm. Bu da romanla baş-başa qalan oxucunun həmin çevrədən çıxıb getməyə, ayrılmağa qoymur. Təsəvvür et ki, mən bu romanın 1-ci hissəsini oxuyub başa vurandan sonra hiss etdim ki, oxu prosesində sol əlimdən bərk-bərk tutan obrazlar, hadisələr, xüsusilə əsərin baş qəhrəmanını Göyverən şah əlimi buraxdı. Yəni artıq mən həmin söylədiklərimin əlimi rahat buraxıb düşünmək imkanı qazı-

zanan oxucuya çevrildi. Və düşüncülərimi də bir neçə gün öz-özlüyümdə ələməyə, onun mənə yaratdığı assosiasiyaları sözə çevirməyə çalışdım...

Bəli, həmin bu prosesdə ağılıma ilk gələn nəticə bu oldu ki, sən Azərbaycan oxucusuna maraqla oxuya biləcəyin bir roman bağışlamışsın. Və bu romanda sən öz yazı üslubun elə ilk abzaslardan hiss olunur. Mən az-çox sənənin yaradıcılığına tanış olduğuma görə, bu romanın üzərində adın, soyadın olmasa belə, onun sənə məx-

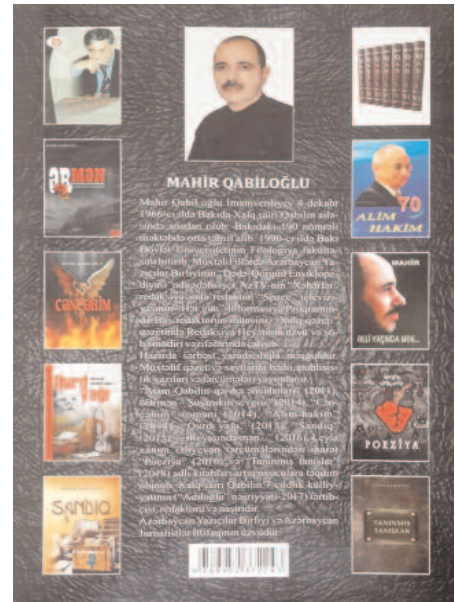
susluğunu şübhəsiz təyin edə bilərdim. Axı sən öz üslubunu heç vaxt versiz, bayağı, məsələyə dəxli olmayan fikirlərlə, sözlərlə görüntüləməyə, təqdim etməyə maraqlı göstərmirsən. Necə deyərlər, sənə qələmin sənənin özünün olduğunu, göründüyün, danışdığın kimi ifadə edir. Elə bu romanında da həmin söylədiklərim açıq-aydın görünür. Və mən romanı oxuduqca bir yazı-pozu adamı kimi daxili müqayisələr aparırdım. Yəni bu romana qədər oxuduğum Çingiz Aytmatovun, Yusif Səmədoğlunun, İsa Muğannanın, Seyran Səxavətin oxucu dünyamıza bəlli olan əsərlərini, onların süjet xəttini, hətta müəyyən hallarda bütünliyünü gözümün önündə canlandırırırdım. Tam səmimi deyim ki, adlarını çəkdiyim müəlliflərin əsərlərinin texnologiyasını sizin romana da

müəyyən təsirini duydum. Ola bilsin ki, bu bir üslub olaraq görünür. Amma mən özüm-özlüyümdə bir oxucu kimi bu qənaətdəyəm ki, fikrə qoşulmalar, ədəbi məktəblərin təsiri normal bir haldır və bundan da nə qorxmaq, nə də faciə düzəltməyə ehtiyac yoxdur.

"Sənin" romanında təsvir olunan ərazi, yəni məkan, təqdim olunan dövlət və onun əhalisi bir yazıçı təxəyyülüylə ortaya qoyulsa da, ayıq oxucu müəyyən ştrixlərdən həm məzmunu, həm də mahiyyəti görə bilir. Yəni kimsə bu dövləti, bu ərazini xəritədə axtarmır. Həmin coğrafi məkan Şərqi müəyyən bir hissəsidir. Və baş verən hadisələr də tək-cə xəyalın məhsulu deyil, həm də sənənin bir yazıçı kimi ayrı-ayrı istiqamətlərdə apardığın müşahidələrdən çıxarılan nəticənin yekun ifadəsidir. Burada obrazların adlarından tutmuş onların danışdığı üslubları, yəni dilləri, dinləri və dövlətçilik mexanizmləri Şərq dövlətlərinin istənilən birinə aid edilə bilər. Ən maraqlısı mənə görə, romanın adını özündə ifadə edən, hələki arxa planda qalan, qoruyucu şinelin içərisində olan İtbaşı obrazıdır. Mən bu obrazı bir az Bəhlül Danəndəyə, bir az Vəzir Allahverdiyana, hardasa bir az Dədə Qorquda bənzətdim. Yəni bu hələ oxucuya özünü göstərməyən, kimliyini açıqlamayan obraz, yəni İtbaşı dövlətin idarə olunmasında qiymətli iştirak edir. Amma hadisələrin əvvəlində də görür, sonunu da, bəzən onu yönəldir. Əsər boyu dövlətin vergi, maliyyə, hərbi siyasətləri açıqlansa da, onun bir məqamı xüsusi olaraq qabardılır. O da əslində hər şeyin şahı və şahın kölgələrinə qulluğun ifadəsidir. Bir az da açıqlasam, dövlət xəzinəsindən tutmuş dövlətin hər bir gəlirləri, mənfəətləri sahəsi ancaq yuxarı qatın xidmətindədir. Bunun təqdimatı isə xalqdan gələn dəstəklə obrazlı desəm, çiçəkləndirilir. Yəni xalq həm iqtidarını sevir, həm ona itaət edir, həm ona dayaq olur, həm də ondan çəkdiqlərini "belə olmalıdır!" kimi qəbul edir. Mən romanı oxuduqca siyasi hadisələrə mədəni-kütləvi hadisələrin, dini məqamların necə ustalıqla qarşıdığının da gördüm. Hətta sən dinamik şəkildə inkişaf etdirdiyin hakimiyyətin idarə olunması üslubuna

ədəbiyyat, sənət, incəsənət adamlarını da elə hopdurursan ki, bunun məhz belə cilalanması normal qarşılanır. Həm də romandakı şah obrazının ikili həyat tərzi, ikili tərcüməyihallı və bir də istəyi ilə əməli arasındakı ikilik bir oxucu olaraq mənə kifayət qədər inandırıcı gəldi, yəni mən onu qəbul etdim.

Əzizim Mahir Qabıloğlu, mən "İtbaşı" romanında sənənin istifadə etdiyən bir yardımçı, amma əslində məsələnin mahiyyətini açan üslubunu da

çox bəyəndim. Belə ki, lətifələrdən, müdrik kəlamlardan, hədislərdən istifadə edərək oxucuya da, əsərdəki obrazlara da sözün alt qatını həzm etdirirdiniz. Ümumiyyətlə isə mən sənənin bu romanını oxuyanda günümüzlə, həyatımızla, şəirlərimizlə bağlı olan cizgiləri cəsarətli deyilmiş fikirlər kimi görüb, duyub, anladım. Və...

Əzizim Mahir Qabıloğlu, sənə ünvanladığım bu məktub ikilikdə edə biləcəyimiz bir müzakirənin ayrı-ayrı nüanslarıdır. Necə deyərlər, səbr edib həmin o müzakirə anını gözləyə bilmədim. Necə deyərlər, romanının mətbəə qoxusu canından çıxmamış mən də bir oxucu olaraq öz canımdan gəlib keçənləri sözə çevirdim və sənə ünvanladım. Son olaraq "İtbaşı"n mübarək! - deyirəm. Davamını gözləyirəm.